

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

Ro'yxatga olindi:
№ BD 98
2025 yil "23" avgust

**BIOGEOGRAFIYA
FANINING O'QUV DASTURI
(kunduzgi va kechki)**

Bilim sohasi:	500 000 - Tabiiy fanlar, matematika, statistika
Ta'lim sohasi:	530 000 – Fizika va tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi:	60530200 – Geografiya

Samarqand – 2025

Fan/modul kodi BG1104		O'quv yili 2025-2026	Semestr 1	Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Biogeografiya	48 (24/24)		72	120
2.	<p>I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad - Biogeografiya muommolarini bayon etganda talabalarni asosiy ekologik faktorlar bilan chuqurroq tanishtirish va bu faktorlarni organizmlar hayotida va yer sharida tarqalishida ta'sirini tushintirish lozim. Beogeografiyani tushingan holda o'rganish uchun, maktabda o'simliklar va hayvonlar sestemasi bo'yicha olingan bilimlar yetarli deb hisoblanadi</p> <p>Fanning vazifasi - Biogeografiya, floristik va faunistik geografiya to'g'risidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Bu fanning maqsadlaridan biri, yer shari va organik dunyosining bir butunligi, uning usimlik va hayvonot dunyosining tayuiiy geografik muhit faktorlariga va kishilarning ta'siriga bog'liqligini ko'rsatishdan iboratdir.</p> <p>Biogeografiyani o'rganish jarayonida talabalarga tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, tabiatni qo'riqlash va kishilarning sog'ligi uchun kurashish sohasida bu fandan amaliy foydalanish tushunchasi hosil bo'ladi. Bu talabalarning nazariy bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi.</p> <p style="text-align: center;">II. Nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p style="text-align: center;">Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p style="text-align: center;">Biogeografiya faniga kirish. Fanning predmeti, vazifalari va tadqiqot usullar</p> <p>Fanni o'qitilishining ahamiyati va predmeti, Boshqa fanlar bilan aloqasi va tadqiqot usullari, O'simliklarning asosiy guruhlari, Biogeografiya fanining qisqacha rivojlanish tarixi, Yerning paydo bo'lishi haqidagi nazariyalar.</p> <p style="text-align: center;">Hayotning paydo bo'lishi</p> <p>Yerda hayotning paydo bo'lishi, Yerda hayotning paydo bo'lishi to'g'risidagi qarashlar, Yerda hayotning paydo bo'lishi to'g'risida Oparin nazariyasi, Eralar, davrlar va ulardagi hayot.</p> <p style="text-align: center;">Biogeografiyaning ekologik asoslari</p> <p>Atrof-muhit ekologik omillari: (Abiotik omillar: iqlim, edafik, orografik, gidrologik), O'simlik va hayvonlarning umumiy moslanish xususiyatlari, Tirik organizmlarning muhitlarda o'zgarishi, Abiotik omillarning tanlovchi omil sifatidagi ahamiyati, Introduksiya va iqlimlashtirish, Organizmlarning indikatsion ahamiyati.</p> <p style="text-align: center;">Biosfera</p> <p>Biosfera haqida tushuncha va uning chegaralari, Biosferaning tirik moddalari, ularning xilma-xilligi va yer sharida tarqalishi, quruqlik va okean biomassalari, Biosferadagi tirik moddalarning funksiyalari, Biosferaning geoximik sikllari, Biosfera evolutsiyasi.</p> <p style="text-align: center;">Arealogiya</p> <p>Areallar haqida tushuncha, Areallarning uzilib qolishi, Areallarning uzilib qolishiga ta'sir etuvchi omillar, Quruqlik va dengiz hayvonlarining areallari, Areal tiplari va ularning xususiyatlari, Arealda o'simlik va tirik organizmlarni tarqalishi, Quruqlik faunasi va florasini</p>				

kelib chiqish nazariyalari.

O'simliklarning areallari va unga ta'sir etuvchi omillar

O'simliklarning turlari, Kosmopolitlar, Endemiklar, Vikarium, Atrof muhit omillari va o'simliklarning tarqalishi, Iqlimning o'simliklarni tarqalishiga ta'siri, Klimadiagrammalar, Yonbag'irlikni ta'siri, Shamolning o'simliklarni tarqalishiga ta'siri.

Madaniy o'simliklar geografiyasi

Madaniy o'simliklar geografiyasi, N.I.Vavilovning madaniy o'simliklarning kelib chiqish markazlari to'g'risidagi ta'limoti, P.M.Jukovskiy tomonidan ishlab chiqilgan madaniy o'simliklarning kelib chiqish markazlari bo'yicha ta'limoti, O'simliklar introduktsiyasi.

Uy hayvonlari geografiyasi

Uy hayvonlarining xonakilashtirilishi, Uy hayvonlari evolutsiyasi, Uy hayvonlarining yovvoyi ajdodlari.

Flora, fauna va biota haqida tushuncha

Yerdagi organizmlarning xilma-xilligi: flora, fauna, biota, o'simliklar jamoasi, hayvonlar olami, biotlar, Quruqlikning floristik regionlari, Quruqlikning faunistik regionlari.

Quruqlik biotlarining asosiy turlari

Zonal, introzonal, ekstrazonal jamoalar, Biosenozdagi antropogen o'zgarishlar, Biosenozdagi zonal va regional xususiyatlarini hisobga olgan holda muhofaza qilish muammolari, Tundra, o'rmon, dasht, cho'l, tropik va subtropik va boshqa mintaqalarning o'simlik va hayvonlar biotlari olami.

Jamoalarning balandlik bo'yicha differensiyalanishi

Turli kenglikdagi regionlarda balandlik mintaqalarining tuzilishi, Jamoalar balandlik zonlari tiplari to'g'risida tushuncha (cho'l, adir, tog', yaylov), Tekislik va tog' provintsiyalarida yuqori yashash muhitini yaratuvchi omillar, Vertikal tog' tizmalarining bo'lishi, Vertikal mintaqalarning xarakterli xususiyatlari, Mintaqalarning tekislikdagilardan farqlari.

Dengiz o'simliklari

Dengiz o'simliklarining tabiatdagi va inson hayotidagi ahamiyati, Okeanning biologik tuzilishi ba o'simliklarni tarqalish omillari, Dunyo okeanining biogeografik oblastlari, Dengiz o'simliklarining yashash joylari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Biogeografik terminlar ro'yxatini tuzish va ularga izoh berish
2. Biosferaning tarkibiy qismi, tuzilishi va chegarasi.
3. Yer shari o'simlik dunyosi kartasini tuzish.
4. Yer yuzasida tarqalgan o'simlik turlarini guruhlariga ajratish
5. O'simliklarni tabiiy sharoitga qarab tarqalishi va o'rganilishi
6. Tabiatda modda va energiyani almashinuvi chizmasini chizish
7. Yer shari hayvonot dunyosini guruhlariga ajratish
8. Yer sharida hayvonot olamini geografik tarqalishi
9. Yozuvsiz kartaga Yer shari hayvonot dunyosi kartasini tushirish
10. Madaniy o'simliklar va ularni kelib chiqish vatani.

11. Madaniy o'simliklar va ularni turlari
12. Quruqlik floristik oblastlari xaritasini tuzish va o'rganish.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Auditoriyadan tashqari vaqtda bajariladigan mustaqil ishlar quyidagi turlarda amalga oshirilishi tavsiya etiladi:

- Mavzuni og'zaki bayon qilish;
- 4 javobli test savoli tayyorlash;
- yozma savol tayyorlash;
- Taqdimot tayyorlash;
- Referat tayyorlash;
- rasmlari topshiriq tuzish;
- Ma'lumotlarni jadval ko'rinishida ifodalash;
- Yozuvsiz xarita bilan ishlash;
- Videorolik tayyorlash;
- Ko'rgazmali qurol tayyorlash;
- Bir soatlik dars ishanma tayyorlash;
- Krassvord tuzish;
- Xorijiy adabiyotlardan ma'lumotlarni to'plash, tarjima qilish va tahlil qilish;
- Ha, yo'q javobli test tuzish;
- Audio dars tayyorlash;
- Internet ma'lumotlarini to'plash va tahlil qilish;
- Adabiyotlar ro'yxatini tuzish;

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. **Fanning tadqiqot usullari**
2. O'simliklarning asosiy guruhlar
3. Biogeografiya fanining qisqacha rivojlanish tarixi
4. Yerning paydo bo'lishi haqidagi nazariyalar
5. Eralar, davrlar va ulardagi hayot
6. O'simlik va hayvonlarning umumiy moslanish xususiyatlari
7. Biosfera haqida tushuncha va uning chegaralari
8. Biosferaning tirik moddalari, ularning xilma-xilligi va yer sharida tarqalishi, quruqlik va okean biomassalari
9. Biosferadagi tirik moddalarning funksiyalari
10. Areallar haqida tushuncha
11. Quruqlik va dengiz hayvonlarining areallari
12. Quruqlik faunasi va florasini kelib chiqish nazariyalari
13. Endemiklar
14. **Iqlimning va shamolning o'simliklarni tarqalishiga ta'siri**
15. Madaniy o'simliklar geografiyasi
16. N.I.Vavilov va P.M.Jukovskiylarning madaniy o'simliklarning kelib chiqish markazlari to'g'risidagi ta'limoti
17. Uy hayvonlarini xonakilashtirilishi va evolutsiyasi
18. Yerdagi organizmlarning xilma-xilligi: flora, fauna, biota, o'simliklar jamoasi, hayvonlar olami, biotlar.
19. Quruqlikning floristik va faunistik regionlari
20. Tundra, o'rmon, dasht, cho'l, tropik va subtropik va boshqa mintaqalarning o'simlik va hayvonlar biotlari olami
21. Turli kenglikdagi regionlarda balandlik mintaqalarining tuzilishi.
22. **Tekislik va tog' provintsiyalarida yuqori yashash muhitini yaratuvchi omillar hamda Vertikal tog' tizmalarining bo'lishi.**
23. Dengiz o'simliklarining tabiatdagi va inson hayotidagi ahamiyati

	24. Okeanning biologik tuzilishi ba o‘simliklarni tarqalish omillari 25. Dunyo okeanining biogeografik oblastlari va Dengiz o‘simliklarining yashash joylari 26. Geobotanik rayonlashtirilishi tushunchasi va O‘zbekistonning botanik - geografik rayonlashtirish 27. Tog‘ O‘rta Osiyo va Turon provinsiyalari 28. Dorivor o‘simliklarni geografik tarqalishi va Vitaminlar 29. Qizil kitob to‘g‘risida 30. Tuban hayvonlar sinfi va Ko‘p hujayrali (oliy) organizmlar tipi
--	---

3.	<p style="text-align: center;">V. Ta’lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yer shari tabiati, tabiat zonalari va floristik oblastlari fauna hamda florasiga oid nazariy qarashlarni haqida <i>tasavvur va bilimga ega bo‘lishi</i>; • Biogeografik bilim va ko‘nikmalar, Ishlab chiqarishdan ajralmagan holda biogeografiya fani bo‘yicha tayyorlanish uchun, tavsiya qilingan asosiy va qo‘shimcha adabiyotlardan foydalanish, hamda mahalliy o‘lkashunoslik muzeyining materiallari haqidagi bilimlarni amaliyotga tadbiq etish <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi</i>; • Tabiatdagi o‘simlik va hayvonot dunyosini kuzatish, ularni yashash sharoiti, ko‘payishi, yer yuzida tarqalish tabiiy geografik jarayonlarni kuzatish, tahlil qilish va prognoz qilish <i>malakasiga ega bo‘lishi kerak</i>.
4.	<p>VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ma‘ruzalar; • Amaliy ishlarni bajarish va xulosalash; • Interfaol keyslar; • Blits-so‘rov • Guruhlarga ajratish • Taqdimotlarni qilish • Jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar
5.	<p>VII. Kreditni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘liq o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish</p>
6.	<p style="text-align: center;">VIII. Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jumaxanov Sh.Z., Mirzaxmedov I.K., Qoriyev M.R. Biogeografiya [Matn]: darslik– Namangan: Mashrab, 2024. – 268 b. 2. Yuldashev A.S., Shamuratova N.T., Mamaraximov O.M., Maxkamov T.X., Naraliyeva N.M. Biogeografiya. Darslik. – Toshkent, 2024. - 485 bet. 3. I.U.Urazbaev, K. Ishankulova, M.Altibayeva. Biogeografiya [matn]: o‘quv qo‘llanma.- Guliston: GulDU, 2022 –143 b. 4. Биогеографическая характеристика природных зон России и сопредельных территорий. Учебное пособие по курсу «Экология с основами биогеографии». Электронное издание / Под ред. Г.Н. Огуреевой и С.М. Малхазовой. – М.: Географический факультет МГУ, 2019. – 60 МБ. – 360 с. 5. Воронов А.Г., Дроздов Н.Н., Криволуцкий Д.А., Мяло Е.Г. Биogeография с основами экологии. – М.: Академкнига, (любое издание).

	<p>6. Жирков И.А. Биogeография общая и частная: суши, моря и континентальных водоемов. – М.: Тов-во научных изданий КМК, 2017.</p> <p style="text-align: center;">IX. Qo'shimcha adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бобринский Н.А. и др. География животных. Изд. "Советская наука". М. 1961. 2. Воронов А.Г. Геоботаника. Изд. "Высшая школа". М. 1973. 3. Второв А.П., Дроздов Н.Н. Биogeография. Изд. "Просвещение". М. 1978. 4. Воронов А.Г. Биogeография с основами экологии. Изд. МГУ, 1987. 5. Леме Ж. Основа биogeографии. Изд. "Прогресс". М. 1976. 6. Курнишникова Т.В., Петров В.В. География растений с основами ботаники. Изд. "Просвещение". М. 1987. <p style="text-align: center;">O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI PREZIDENTINING FARMONI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida. (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda) 2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 - yil 6 – noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim - tarbiya va ilm - fan sohalarini rivojlantirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PF - 6108 - son farmoni. <p style="text-align: center;">Axborot manbalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi hukumat portali. 2. https://www.geogr.msu.ru/education/vo/prog_distc/programs_3xx/bak_NoZ/b_GKHET_Ekologiya_s_osnovami_biogeografiy_NEW%202023.pdf 3. https://sustain.ubc.ca/sites/default/files/featuredCourses/ClimateChange/Syllabi/GEOB%20307%20Biogeography%20W%202020%20Syllabus.pdf 4. https://en.snu.ac.kr/webdata/uploads/eng/file/2020/02/Geography.pdf
7.	Fan dasturi Samarqand davlat pedagogika instituti o'quv-uslubiy kengashining 2025 yil "_____" -son bayonnomasi bilan ma'qullangan
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ullar va dastur mualliflari: O.I.Sherxolov - Samarqand davlat pedagogika instituti Geografiya kafedrası v.b. dotsenti</p>
9.	<p>Taqrizchilar: B.M.Musayev – Samarqand davlat pedagogika instituti Geografiya kafedrası dotsenti v.b, PhD (ichki) G'aniyev Z.A – Sharof Rashidov nomidagi SamDU Geografiya va tabiiy resurslar kafedrası dotsenti, PhD (tashqi)</p>

Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan 2025-yil uchun tasdiqlangan xalqaro e'tirof etilgan tashkilotlarning (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Nigher Education, Academic Ranking of World Universities) reytingida 94 o'rinni egallagan Moskva davlat universitetning geologiya fakulteti Geografiya yo'nalishi («Экология с основами Биogeографии») dasturi tahlil qilinib ushbu asosda fan dastur ishlab chiqildi.

“Biogeografiya” fanining dasturi tayyorlanib 2 ta mavzusi yangilandi

Ekologiya s osnovami biogeografii NEW%202023.pdf

Fan dastur Tabiiy fanlar fakultetining 2025-yil 23-apreldagi 2-sonli farmoyish bilan tuzilgan ishchi guruh tomonidan maqullangan.

Tuzuvchi:

Kafedra mudiri:

Fakultet dekani:

O'quv-ishlar bo'yicha prorektor

O.I.Sherxolov

F.A.Xamroyeva

U.N.Mirzayev

H.Musulmonov

Samarqand davlat pedagogika instituti Tabiiy fanlar fakulteti
“Geografiya” kafedrası v.b. dotsenti O.I. Sherxolov tomonidan 60530200 — Geografiya ta’lim
yo’nalishi 1-kurs talabalari uchun tuzilgan “Biogeografiya” fanidan o’quv dasturiga

TAQRIZ

Ushbu dastur tuzishda 60530200 – Geografiya ta’lim yo’nalishi uchun ishlab chiqilgan malaka talabi asos qilib olingan. “Biogeografiya” o’quv kursi o’quv jarayonida Biogeografiya fanining o’rganish predmeti, maqsadi va vazifalari dastlab bilini nadi. So’ngra biogeografik, biosfera to’g’risidagi tushunchalar, shuningdek biosferada organizmlarning xilma-xilligi, hayvonot dunyosining asosiy sistematik kategoriyalari yani tarixiy rivojlanishi, biosferada asosiy elementlarni davr aylanishida organizmlarning roli, oddiy organizmlar tipi va ularning umumiy xususiyatlari bo’limlarini o’rganishda nazariy va amaliy jihatdan keng qo’llay oladi oddiy organizmlar tipi va ularning umumiy xususiyatlarini o’rganadilar. Shuningdek, o’quv fanining maqsadi va vazifalari, fan bo’yicha talabalarning bilim, ko’nikma va malakasiga qo’yiladigan talablar keltirilgan. “Biogeografiya” fani bo’yicha har bir mavzuga annotatsiya, faning mazmuni va vazifasi, amaliy mashg’ulotlar bo’yicha ko’rsatma va tavsiyalar, mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular, fan o’qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar), Ta’lim texnologiyalari va metodlari hamda kreditni olish uchun talablar, asosiy va qo’shimcha adabiyotlar ro’yxati berilgan. Dasturini tuzishda geografiya ta’lim yo’nalishi uchun ishlab chiqilgan malaka talablari asosida fan dasturi ishlab chiqish va tatbiq etish tartibiga rioya qilingan.

“Biogeografiya” o’quv dasturi OTM uchun 2-kursi me’yoriy-uslubiy hujjat hisoblanib, mazkur fan bo’yicha ishchi dasturini ishlab chiqish va rasmiylashtirishda namunaviy fan dasturi sifatida qo’llaniladi hamda tegishli fan bo’yicha ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va o’tkazilishiga qo’yiladigan talablarni belgilaydi. “Geografiya” kafedrası v.b. dotsenti O.I.Sherxolov tomonidan tuzilgan ushbu fan dasturi belgilangan tartibga mos keladi va undan o’quv jarayoniga foydalanish mumkin.

**Samarqand davlat pedagogika
instituti Geografiya kafedrası
v.b. dotsenti:**

PhD. B.M.Musayev

Samarqand davlat pedagogika instituti Tabiiy fanlar fakulteti
“Geografiya” kafedrası v.b. dotsenti O.I. Sherxolov tomonidan tayyorlangan
“Biogeografiya” o‘quv fan dasturiga

TAQRIZ

Bugungi kunda Biogeografiya fani talabalarga Biogeografiya va uning fanlar tizimida tutgan o‘rni, rivojlanish bosqichlari, organizmlarning tarqalish omillari, areal haqida ta’limot asoslari, yer yuzasining floristik va faunistik regionlari, madaniy o‘simlik va tirik organizmlar olami geografiyasi, yer shari tabiati zonalari, biologik xilma-xillik va uni muhofaza qilish, O‘zbekistonning o‘simlik va hayvonot dunyosi, flora, fauna va biota haqida tushuncha, madaniy o‘simliklar va uy hayvonlarini arealini yuzaga kelishi haqida bilimlar berishdan iborat.

“Biogeografiya” fani boshqa fanlar bilan bog‘liq bo‘lgan ta’lim jarayonida muhim ahamiyatga ega fan hisoblanadi. Fan dasturi 60530200 – Geografiya bakalavriat ta’lim yo‘nalishi talabalariga mo‘ljallangan ushbu fan dasturi Davlat ta’lim standartlari bo‘yicha ta’lim mazmuni, ya’ni fanning maqsad va vazifalari, ma’ruza mashg‘ulotlari mavzulari va ularning qisqacha mazmuni, amaliy mashg‘ulotlar bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar, mustaqil ta’lim mazmuni, fan o‘qitilishining natijalari, ya’ni talabalarda shakllanadigan kompetensiya, ta’lim texnologiyalari va metodlari, talabalarning kreditlarni olishlari uchun qo‘yiladigan talablar, foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati kabi qismlarni o‘z ichiga oladi.

Mazkur fan dasturi fanning nazariy asoslarini to‘liq qamrab olgan va har bir mavzu bo‘yicha talabalar egallashi lozim bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalar keltirib o‘tilgan bo‘lib, dasturning amaliy mashg‘ulot qismi talabalarning nazariy jihatdan egallagan bilimini amaliy mustahkamlashga qaratilgan mavzularni o‘z ichiga oladi. Berilgan metodik tavsiyalar amaliy mashg‘ulotlarini tashkil etish va o‘tkazish talablariga javob beradi hamda mazkur dasturda ta’lim berishning pedagogik texnologiyalardan keng foydalanish va har bir darsni o‘qitishda zamonaviy AKTni qo‘llash jihatlariga ham alohida e’tibor qaratilgan.

Muallif tomonidan yaratilgan “Biogeografiya” fan dasturi Malaka talablari asosida yozilgan, o‘quv rejalariga to‘liq mos keladi. Ushbu namunaviy fan dasturi 60530200 – “Geografiya” ta’lim yo‘nalishi talabalariga uchun mo‘ljallangan bo‘lib, fan dasturini nashr qilishga loyiq deb hisoblayman.

Sh.Rashidov nomidagi SamDU
Geografiya va tabiiy resurslar
kafedrası dotsenti:

Z.A.G‘aniyev